

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING INNOVATSION FAOLIYATINI
BAHOLASH****Usmonaliyeva Nozima Jamolidin qizi****Farg'ona davlat universiteti talabasi****<https://doi.org/10.5281/zenodo.15067070>**

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion faoliyatini baholash masalalari tahlil qilinadi. Innovatsion faoliyat tushunchasi, uning ta'lim jarayonidagi o'rni va samaradorlikni oshirishdagi ahamiyati batafsil yoritiladi. Shuningdek, o'qituvchilarning innovatsion faoliyatini baholash mezonlari, xalqaro tajribalar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada Prezident Shavkat Mirziyoyevning innovatsion faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan tashabbuslari, qabul qilingan qonunlar va ularning boshlang'ich ta'lim tizimidagi ta'siri haqida ma'lumotlar keltiriladi.

Kalit so'z: Innovatsiya, pedagogika, tizim, interfaol, loyihaviy, g'oya, kreativlik, ko'nika, yondashuv, ixtiro, elektron, jarayon, malaka, ko'nikma.

Kirish

O'zbekiston Respublikasida boshlang'ich ta'limda innovatsion faoliyatni rivojlantirish va o'qituvchilarning bu boradagi faoliyatini baholash masalalari davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning tashabbuslari va qabul qilingan qonunlar ushbu sohada sezilarli o'zgarishlarga olib kelmoqda.

Prezident Shavkat Mirziyoyev innovatsiyalarni jamiyat taraqqiyotining asosi sifatida ko'rib, xalqimiz dunyoqarashida innovatsiya muhitini shakllantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Ularning tashabbusi bilan mamlakatimizda yetakchi soha va tarmoqlarni innovatsion rivojlantirish, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni ishlab chiqarishga keng joriy etish yuzasidan izchil ishlar amalga oshirilmoqda. Innovatsion faoliyat to'g'risidagi qonunda berildi. 2020-yil 24-iyulda qabul qilingan ushbu qonun innovatsion faoliyat sohasidagi munosabatlarni tartibga solishga qaratilgan. Qonunda innovatsion faoliyatning asosiy tushunchalari, tamoyillari va yo'nalishlari belgilangan. Ushbu hujjat ta'lim tizimida, jumladan, boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlarni joriy etish uchun huquqiy asos yaratadi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunda

2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan ushbu qonun ta'lim sohasidagi munosabatlarni tartibga soladi. Qonunda maktabgacha ta'lim va tarbiya olti yoshdan yetti yoshgacha bo'lgan bolalarni boshlang'ich ta'limga bir yillik majburiy tayyorlashni ham nazarda tutishi belgilangan. Bu esa boshlang'ich ta'limda innovatsion metodlarni qo'llash uchun muhim ahamiyatga ega. Prezident Shavkat Mirziyoyevning tashabbuslari va qabul qilingan qonunlar O'zbekistonda boshlang'ich ta'limda innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun mustahkam huquqiy asos yaratdi. Bu esa o'qituvchilarning innovatsion faoliyatini baholash va rag'batlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Hozirgi kunda ta'lim tizimi jadal rivojlanib, yangi innovatsion yondashuvlarni joriy etish zarurati kuchayib bormoqda. Boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishda o'qituvchilarning innovatsion faoliyati muhim ahamiyatga ega. Innovatsion faoliyatni samarali baholash o'qituvchilarning o'quv jarayoniga yangicha yondashuvlarini aniqlash, ularning kasbiy mahorati va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion faoliyatini baholash mezonlari, xalqaro tajribalar va samaradorlikni oshirish usullari ko'rib chiqiladi.

Innovatsiya — bu yangilik yaratish, o'quv jarayoniga zamonaviy texnologiyalar, yangi pedagogik metodlar va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish jarayonidir. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun innovatsion faoliyat quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

Interfaol metodlar — o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish.

Raqamli texnologiyalarni qo'llash — elektron darsliklar, multimedia resurslar, onlayn platformalar.

Individual yondashuv — har bir o'quvchining qobiliyatini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil qilish.

Guruhli va loyihaviy ishlar — o'quvchilarda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish.

Masalan, Singapur ta'lim tizimida innovatsion faoliyatga alohida e'tibor qaratilib, o'qituvchilar uchun maxsus trening va seminarlar tashkil qilinadi. Finlandiyada esa ta'lim jarayonida mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvga urg'u beriladi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion faoliyatini samarali baholash uchun quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

- ✓ Pedagogik samaradorlik – o'quvchilarda bilim va ko'nikmalarning shakllanish darajasi.
- ✓ Psixologik moslashuvchanlik – o'quvchilarning ta'lim jarayoniga moslashish darajasi.
- ✓ Kreativlik – o'qituvchining yangi usullarni qo'llash va moslashuvchan yondashuvlari.
- ✓ Texnologik bilim – raqamli vositalardan foydalanish mahorati.
- ✓ Tahlil qilish qobiliyati – o'quvchilarning natijalarini tahlil qilish va o'qituvchining o'z faoliyatini baholash qobiliyati.

Masalan, AQSh ta'lim tizimida innovatsion faoliyatni baholash uchun maxsus kuzatuv jadvallari ishlab chiqilgan bo'lib, ular asosida o'qituvchilarning ijodiy yondashuvi va natijalari tahlil qilinadi.

Innovatsion faoliyatda raqamli texnologiyalardan foydalanish boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun yangi imkoniyatlar yaratadi:

- Interfaol taxtalar – dars jarayonini jonlantiradi va o'quvchilarda qiziqish uyg'otadi.
- Elektron darsliklar – o'quvchilarga individual yondashuvni amalga oshirish imkonini beradi.
- Onlayn ta'lim platformalari – Google Classroom, Zoom, Edmodo orqali dars jarayonini boshqarish va nazorat qilish.

Masalan, Janubiy Koreyada boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun maxsus onlayn platformalar ishlab chiqilgan bo'lib, ularda o'quvchilarning rivojlanish ko'rsatkichlari doimiy nazorat qilinadi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion ko'nikmasi. Oliy pedagogik ta'lim jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini innovatsion yondashuvlar asosida tayyorlash zaruriyat bo'lib turibdi. Buning uchun bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion ko'nikmasini shakllantirish maqsadga muvofiq bo'ladi. Bu borada tajribadan o'tgan yondashuvlarga asoslanish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Oliy pedagogik ta'lim jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion ko'nikmalarini shakllantirish uchun quyidagilarga ahamiyat berish maqsadga muvofiqdir:

Innovatsion bilim berish. Bunday bilim berish quyidagilarga asoslanadi:

- eng asosiy kasbiy-nazariy bilimlarni berish;

- innovatsion texnologiyalar va tajribalar bilan qurollantirish;
- oliy ta'lim muddatini optimallashtirish.

Innovatsion fikrlashga o'rgatish. Mazkur yondashuvga ko'ra, oliy pedagogik ta'lim jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga quyidagilar o'rgatilishi kerak:

- innovatsiyalarni aniqlash va o'zlashtirish;
- yangicha va ijodiy fikrlashga o'rgatish;
- yangiliklar va ixtirolar qilishga ko'niktirish.

Innovatsion metodologiya bilan qurollantirish. Bunda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari quyidagilar bilan qurollantirilishi lozim:

- dars (mashg'ulotlarni) innovatsion loyihalash;
- o'qitishning yangi usul va vositalari bilan ishlay olish;
- innovatsion ta'lim texnologiyalarini topish va qo'llash.

Oliy pedagogik ta'lim jarayonida ana shunday yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion ko'nikmasini shakllantirish mumkin. Bu borada me'yoriy-huquqiy hujjatlar shakllantirilgan. Misol uchun, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 27-fevraldagi PQ-4623-sonli "Pedagogik ta'lim sohasini yanada rivojlantirish chora – tadbirlari to'g'risida"gi Qarori bilan 2020-2021 o'quv yilidan boshlab quyidagi ta'lim yo'nalishlarida innovatsion tarzda pedagoglar tayyorlash maqsadida bakalavriat bosqichi 3 yil qilib belgilandi:

- Musiqqa ta'limi yo'nalish;
- Jismoniy madaniyat ta'lim yo'nalishi;
- Texnologik ta'lim yo'nalishi;
- Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi;
- Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi ta'lim yo'nalishi.

Bu bilan bo'lajak o'qituvchilarning ko'nikmasini innovatsion shakllantirish tizimiga o'tish imkoniyatlari paydo bo'ldi.

Oliy pedagogik ta'lim jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion ko'nikmasini shakllantirishda xalqaro loyihalar va dasturlarga asoslanish ham kutilgan samarani beradi. Misol uchun, bunday xalqaro loyihalar va dasturlarning eng muhimlari quyidagilardan iborat:

ERAZMUS – bu xalqaro dasturga muvofiq Yevropa Ittifoqiga kiruvchi barcha mamlakatlarning o'qituvchilari yagona o'quv dasturi asosida tayyorlanishi kerak. Biz uchun mazkur dasturning innovatsion texnologiyalar bo'limi muhim ahamiyatga ega.

LINGVA - mazkur xalqaro loyihaga ko'ra, barcha shaxslar boshlang'ich sinfdan boshlab xorijiy tillarni o'rganishga kirishishi kerak. O'zbekiston boshlang'ich ta'lim tizimida mazkur xalqaro loyiha qabul qilingan va shu sababli oliy pedagogik ta'lim jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari bitta xorijiy tilni bilishi kerakligi taqozo etiladi.

EVRIKA – bu xalqaro dasturga muvofiq SHarqiy Yevropa mamlakatlarining ta'lim tizimi muvofiqlashtirib boriladi. Biz uchun bu dasturning mintaqaviy ta'lim birligi bo'limi muhimdir.

ESPRIT – bu xalqaro loyiha Yevropa universitetlarida amal qilmoqda va u ta'lim muassasalari hamda ilmiy tadqiqotlar muassasalari uchun yangi axborot texnologiyalarini ishlab chiqish bilan shug'ullanadi. Biz uchun mazkur xalqaro loyihaning yangi axborot texnologiyalarini o'zlashtirish muhim ahamiyatga ega.

TEMPUS – mazkur xalqaro o'quv dasturi Yevropa mintaqasida amal qiladi, u oliy ta'lim muassasalarining o'zaro hamkorligini amalga oshiradi. Biz uchun ushbu xalqaro o'quv dasturining ta'lim muassasalariaro o'zaro aloqalari bo'limi amaliy kasb etadi.

Zero, ana shunday tajribadan o'tgan xalqaro ta'lim loyihalari va dasturlaridan unumli foydalanib oliy pedagogik ta'lim jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion ko'nikmasini shakllantirish mumkin bo'ladi.

Xulosa

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion faoliyatini samarali baholash ta'lim jarayonining sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Innovatsion faoliyat o'qituvchilardan yangicha pedagogik yondashuvlar, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va o'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishni talab etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion faoliyatni baholashda pedagogik samaradorlik, kreativlik, psixologik moslashuvchanlik, texnologik bilim va natijalarni tahlil qilish kabi mezonlar asosiy ahamiyatga ega.

Prezident Shavkat Mirziyoyevning innovatsion faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan tashabbuslari va qabul qilingan qonunlar ta'lim tizimida chuqur islohotlar olib borishga xizmat qilmoqda. Xususan, “Ta'lim to'g'risida”gi va “Innovatsion faoliyat to'g'risida”gi qonunlar boshlang'ich ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy qilish uchun huquqiy asos yaratmoqda. Shu bilan birga, xalqaro tajribalar asosida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining malakasini oshirish, ularni innovatsion faoliyatga tayyorlash va rag'batlantirish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining innovatsion faoliyatini tizimli ravishda baholash o'quv jarayonining sifatini oshirish, o'quvchilarda ijodiy tafakkur va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa mamlakatimiz ta'lim tizimining xalqaro standartlarga mos rivojlanishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar/Используемая литература/References:

1. Karimov, I. A. (1997). Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. Toshkent; Ma'naviyat.
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi (2020). O'zbekiston Respublikasining
3. “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni — 2020-yil 23-sentabr.
4. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi (2020). O'zbekiston Respublikasining “Innovatsion faoliyat to'g'risida”gi Qonuni — 2020-yil 24-iyul.
5. Yuldasheva, N. (2019). Innovatsion ta'lim texnologiyalari va ularni boshlang'ich ta'lim jarayoniga joriy etish. O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
6. Raxmonova, D. (2021). Pedagogik innovatsiyalar asoslari. Toshkent; O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi.
7. Shamsieva, R. (2022). Boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlar. Toshkent; Sharq nashriyoti.
8. Ismoilov, A. (2020). Innovatsion pedagogika va ta'lim jarayoni. Toshkent; Fan va texnologiya.